

Bernard Woltmann

Główne kierunki badań naukowych w gorzowskim ośrodku kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego 1971-1999

Prace Naukowe. Kultura Fizyczna 4, 101-112

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bernard Woltmann

GLÓWNE KIERUNKI BADAŃ NAUKOWYCH W GORZOWSKIM OŚRODKU KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI WYCHOWANIA FIZYCZNEGO 1971 – 1999

W 1971 roku, na mocy zarządzenia przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki, została utworzona Filia poznańskiej Akademii Wychowania Fizycznego w Gorzowie Wlkp. (jako ósmy ośrodek kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego na poziomie akademickim w Polsce). Pod kierunkiem 26 pedagogów, w tym 5 doktorów, rozpoczęło wtedy studia 113 studentów. Proces dydaktyczno-wychowawczy i naukowy organizowali od podstaw: dr Lech Erdmann — prorektor, i dr Bernard Woltmann — prodziekan.

W ciągu minionych 28 lat gorzowskim ośrodkiem poznańskiej AWF kierowali jako prorektorzy: doc. dr Lech Erdmann (1971 – 1974), doc. dr Tadeusz Łobożewicz (1974 – 1976), prof. dr hab. Jerzy Gaj (1976 – 1987), prof. dr hab. Bernard Woltmann (1987 – 1990 i od 1993 r.). W tym czasie ośrodek zmienił dwukrotnie swoje miejsce w strukturze organizacyjnej Akademii: w 1984 r. został przekształcony w Zamiejscowy Wydział Wychowania Fizycznego (na pierwszego dziekana został powołany doc. dr hab. Bernard Woltmann), a w 1993 r. — w Instytut Wychowania Fizycznego (na dyrektora została wybrana dr hab. Maria Kwilecka). Bardzo poważnie zwiększyło się zatrudnienie nauczycieli akademickich (w 1987 r. przekroczyło liczbę 100 osób). Wzrosły też ich kwalifikacje: stopnie naukowe doktora uzyskało 51 osób, stopnie naukowe doktora habilitowanego — 8 osób, tytuły naukowe profesora — 3 osoby (Jerzy Gaj, Włodzimierz Starosta, Bernard Woltmann). Dyplomy magistrów wychowania fizycznego otrzymało 4061 absolwentów, przy czym wielu z nich dodatkowo kwalifikacje trenerskie bądź instruktorskie w różnych dyscyplinach sportowych, a także w zakresie wychowania fizycznego specjalnego.

Aktualnie (w roku akademickim 1998/99) pracuje w Instytucie 92 nauczycieli: 3 profesorów tytularnych na stanowisku profesorów zwyczajnych, 7 doktorów habilitowanych na stanowisku profesorów nadzwyczajnych, 38 doktorów na stanowiskach adiunktów i starszych wykładowców oraz

44 magistrów na stanowiskach wykładowców, asystentów, lektorów i instruktorów. Ich działalność zabezpiecza 96 pracowników administracji i obsługi. W Instytucie studiuje 1198 studentów: 670 osób na studiach dziennych i 528 osób na studiach zaocznych, w tym 124 na studiach trenerskich.

Podstawowym zadaniem uczelni jest kształcenie studentów, przygotowanie ich do przyszłej pracy zawodowej w placówkach oświatowo-wychowawczych i w organizacjach sportowych. Równie ważnym zadaniem są badania naukowe na rzecz wychowania fizycznego, sportu i innych działań kultury fizycznej. Tej sfery działalności Instytutu dotyczy niniejsze doniesienie.

Najszerzej rozwinęły się w Gorzowie nauki humanistyczne, zwłaszcza w zakresie historii kultury fizycznej. Badacze, skupieni w Katedrze Historii Kultury Fizycznej i w Zakładzie Polonijnej Kultury Fizycznej, są dziś wiodącym zespołem w Polsce. Świadczą o tym nie tylko formalne kwalifikacje nauczycieli i pokaźna liczba ich publikacji, często fundamentalnych dla tej specjalności naukowej, ale także powstanie tzw. „gorzowskiej szkoły historyków kultury fizycznej” i unikalnej w skali kraju pracowni badań kultury fizycznej mniejszości narodowych.

Podjęto tu badania na tematy z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce, zarówno przekrojowe, syntetyzujące, jak i szczegółowe, dotyczące głównych dziedzin wychowania fizycznego (szkolnego, harcerskiego, osób niepełnosprawnych) i wybranych dyscyplin sportowych (m.in. lekkoatletyki, koszykówki, siatkówki, piłki ręcznej, tenisa, tenisa stołowego, pływania, żeglarsstwa, zapasów, judo), a także niektórych regionów Polski, przede wszystkim województw północno-zachodnich (koszalińskiego, szczecińskiego, gorzowskiego, zielonogórskiego) i wybranych aspektów olimpizmu. Zaowocowały one kilkoma monografiami na temat dziejów polskiej kultury fizycznej w kraju i na obczyźnie (autorstwa bądź pod redakcją prof. Jerzego Gaja i prof. Bernarda Woltmanna) oraz licznymi pracami przygotowanymi przez ich współpracowników (dra hab. Marka Szczerbińskiego, dra hab. Leonarda Nowaka, dra Tomasza Jurka, dra Piotra Godlewskiego, dra Zbigniewa Szafkowskiego i innych). Na uwagę zasługuje również, że zorganizowali oni 12 ogólnopolskich sympozjów i seminariów naukowych, a materiały z 9 konferencji zostały opublikowane w specjalnych wydawnictwach.

Z historykami współpracuje blisko socjolog dr hab. Bogdan J. Kunicki, który zajmuje się współczesnymi aspektami wychowania fizycznego i sportu, zawłaszcza społecznymi barierami rekreacji ruchowej, ale chętnie i z powodzeniem podejmuje zagadnienia kultury fizycznej w starożytności. Efektem eksploracji tej drugiej problematyki jest wydany przez niego leksykon antycznego sportu (dziewięć zespołów haseł). Warto też podkreślić, że B.J. Kunicki redaguje serię wydawniczą gorzowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa

Naukowego Kultury Fizycznej, która jest oficyną dla młodszych pracowników naukowych Instytutu. W tej serii ukazało się dotychczas 25 prac, w tym także kilka skryptów.

Ciekawe rezultaty badawcze uzyskano w naukach biologicznych, zwłaszcza biomedycznych. W Zakładzie Anatomii podjęto eksperymentalne badania na temat hodologii ośrodków nerwowych w pniu mózgu, rdzeniu kręgowym i mózdzku oraz ich związku z regulacją postawy ciała i sterowania ruchem. Długoletnią tradycję mają w Gorzowie badania antropologiczne kierowane przez prof. dra hab. Zbigniewa Drozdowskiego. Dotyczą one głównie problemów uwarunkowań morfologicznych i skutków aktywności ruchowej człowieka.

Badania z zakresu medycyny sportu (pod kierunkiem dra hab. Kazimierza Szyszki) doprowadziły do opracowania receptury odżywki mineralno-węglowodanowej, która posłużyła następnie do prac nad możliwościami regulowania parametrów biochemicznych (towarzyszących uprawianiu sportu) za pomocą czynników egzogennych. W tych badaniach uczestniczyli także biochemicy, którzy ponadto zajmowali się zagadnieniami wpływu wysiłków fizycznych na aktywność niektórych enzymów. Z kolei specjaliści higieny badali szkodliwe wpływy fizycznych i chemicznych czynników środowiska pracy na organizm ludzki, a ostatnio profilaktykę schorzeń uzębienia i higieny jamy ustnej, co zaowocowało wyprodukowaniem przeciwpróchnicznej gumy do żucia.

Reakcje fizjologiczne i biochemiczne na wysiłek fizyczny związany z działalnością sportową były również przedmiotem analiz gorzowskich fizjologów (pod kierunkiem dra hab. Artura Jaskólskiego). Interesowały ich przede wszystkim problemy wydolności tlenowej i beztlenowej w różnych dyscyplinach sportu, mechanizmów adaptacji organizmu do wysiłku fizycznego, charakterystyki poziomu wytrenowania i skuteczności treningu sportowego. W rozwiązywaniu niektórych problemów badawczych fizjologów uczestniczą również biomechanicy, którzy ponadto pracują nad metodami analizy techniki ruchu w różnych dyscyplinach sportowych, głównie w koszykówce.

W zakresie korektywy największe efekty uzyskano w badaniach nad kształtowaniem się krzywizn kręgosłupa. Opracowano metody przeciwdziałania powstającym zniekształceniom, a także zestaw ćwiczeń korygujących istniejące wady.

Dr hab. Maria Kwilecka prowadziła nowatorskie badania nad biorytmiką organizmu ludzkiego, zwłaszcza określenia możliwości zwiększenia efektywności pracy oraz poszukiwania sposobów ochrony człowieka przed szkodliwymi następstwami pracy. Później zajmowała się chronobiologicznymi badaniami osób przysposabiających się do zawodu.

Rozległe badania w dziedzinie teorii sportu realizuje zespół skupiony w Katedrze Motoryki pod kierunkiem prof. dra hab. Włodzimierza Starosty. Głównym nurtem dociekań tego zespołu są problemy koordynacji ruchowej i jej uwarunkowań (np. w zależności od płci, wieku, uprawianej dyscypliny sportowej, stażu zawodowego, obciążenia treningowego, dominującej strony ciała itp.), a także poszukiwanie rezerw możliwości motorycznych człowieka i ich wykorzystanie w praktyce.

Niektórzy badacze tej grupy zajmowali się tematami związanymi bezpośrednio z działalnością sportową, m.in. opracowaniem metod oceny sprawności specjalnej w piłce nożnej (dr hab. Aleksander Stuła), określeniem zależności między poziomem czucia siły uderzenia a efektywnością gry piłkarza (dr Włodzimierz Stronczyński), optymalizacją obciążeń treningowych stosowanych w kształceniu siły i prędkości w kajakarstwie (dr Tadeusz Rynkiewicz), różnymi kwestiami w takich dyscyplinach sportowych, jak pływanie i piłka wodna, koszykówka, zapasy i judo, sport motocyklowy i inne.

Ten skrótowo przedstawiony zakres badań i osiągnięć naukowych (po części zilustrowany załączonym wykazem piśmiennictwa) świadczy zarówno o niemałym potencjale kadrowym Instytutu Wychowania Fizycznego w Gorzowie Wlkp., jak i o nie mniejszych jego możliwościach. Efekty dotychczasowej działalności naukowej spowodowały, że jest on liczącym się ośrodkiem w Polsce, a w niektórych specjalnościach naukowych także poza jej granicami.

Obok dydaktyki i nauki wiele uwagi poświęca się w Instytucie działalności pozaprogramowej, zwłaszcza w dziedzinie sportu i kultury, oraz współpracy ze środowiskiem. Omówienie tych sfer życia uczelni przekracza jednak ramy artykułu.

Literatura (wybór)

I. Opracowania na temat działalności uczelni

1. Woltmann Bernard, *Filia poznańskiej Akademii Wychowania Fizycznego w Gorzowie Wlkp. w latach 1971 – 1976*, „Przegląd Lubuski”, 1976, nr 3 – 4, s. 85 – 97.
2. Gaj Jerzy, *Stan i perspektywy rozwoju Filii poznańskiej AWF w Gorzowie Wlkp.*, „Przegląd Lubuski”, 1977 nr 1, s. 33 – 40.
3. Gaj Jerzy, Stachura Danuta, *Filia poznańskiej Akademii Wychowania Fizycznego*, [w:] A. Szczegóła (red.), *Raport o stanie życia naukowego w województwie gorzowskim*, GTN, Gorzów Wlkp. 1977, s. 16 – 26.
4. Woltmann Bernard, *Filia uczelni w Gorzowie Wlkp.*, [w:] Z. Grot (red.), *Struktura i działalność AWF w Poznaniu w latach 1969 – 1975*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 111, Poznań 1978, s. 161 – 193.
5. Sroczyński Wojciech, Stachura Danuta, *Działalność Filii poznańskiej Akademii Wychowania Fizycznego w Gorzowie Wlkp. w latach 1971/72 – 1978/79*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 183, Poznań 1979.
6. Gaj Jerzy, *Powstanie i rozwój Filii poznańskiej AWF w Gorzowie Wlkp.*, „Wychowanie Fizyczne i Sport”, 1982, nr 1, s. 57 – 69.
7. Gaj Jerzy, *Kształcenie kadr dla kultury fizycznej w Zamiejscowym Wydziale poznańskiej AWF w Gorzowie Wlkp. (1971 – 1985)*, [w:] *Materiały Informacyjno-szkoleniowe WFS*, Gorzów Wlkp., wrzesień 1985, s. 43 – 56.
8. Woltmann Bernard, *Wkład Filii poznańskiej AWF w Gorzowie Wlkp. do rozwoju wychowania fizycznego i sportu na ziemi lubuskiej*, [w:] G. Miłkowska-Olejniczak i T. Jurek (red.), *Szkolna kultura fizyczna na ziemi lubuskiej. Osiągnięcia i perspektywy*, Zielona Góra 1985, s. 3 – 13.
9. Kunicki Bogdan J. (red.), *Gorzowski ośrodek poznańskiej Akademii Wychowania Fizycznego w latach 1971 – 1986. Rozwój – dorobek naukowy – perspektywy*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 242, Poznań 1986.
10. Woltmann Bernard, *Gorzowski Instytut poznańskiej AWF i jego rola w środowisku*, [w:] *Wyższe szkoły zawodowe w Polsce. Realia i perspektywy*, WOM, Gorzów Wlkp., październik 1994, s. 66 – 70.
11. Kunicki Bogdan J. (red.), *Gorzowski ośrodek akademicki w latach 1971 – 1996*, PTNKF – Sekcja Historii i Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów 1996.

II. Materiały konferencyjne

1. I Sesja Naukowa „Czas wolny i rekreacja różnych środowisk społecznych w Polsce”, Monografie AWF w Poznaniu, nr 74, Poznań 1976.
2. Kunicki Bogdan J., Woltmann Bernard (red.), *Kultura fizyczna na ziemi lubuskiej w XXX-leciu PRL*, Gorzów Wlkp. 1976.
3. *IV Międzyuczelniana Konferencja Naukowa*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 120, Poznań 1979.
4. *I Krajowa Konferencja Naukowa „Polonijna Kultura Fizyczna”*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 132, Poznań 1980.
5. *Morfofunkcjonalne i społeczne uwarunkowania powodzenia zawodowego*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 191, Poznań 1980.
6. Agapow Lucjan, Wiatr Bogdan (red.), *Zasoby przyrody województwa gorzowskiego*, Gorzów Wlkp. 1981.
7. Kunicki Bogdan J., Wallis Aleksander (red.), *Spoleczno-kulturalne problemy miasta średniego*, PWN, Warszawa – Poznań 1982.
8. Kunicki Bogdan J. (oprac. i red.), *Spoleczna problematyka miasta średniego*, GTN, Gorzów 1983.
9. Woltmann Bernard (red.), *I Ogólna Konferencja Naukowa „Aktywność kulturalna studentów”*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 218, Poznań 1985.
10. *II Krajowa Konferencja Naukowa „Polonijna Kultura Fizyczna”*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 210, Poznań 1986.
11. *Przygotowanie absolwentów szkół wyższych do realizacji zadań sportu szkolnego i akademickiego*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 231, Poznań 1986.
12. *III Krajowa Konferencja Naukowa „Polonijna Kultura Fizyczna”*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 239, Poznań 1987.
13. *IV Krajowa Konferencja Naukowa „Polonijna Kultura Fizyczna”*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 264, Poznań 1990.
14. Starosta Włodzimierz (red.), *Koordinacja ruchowa w sporcie*, Warszawa – Gorzów Wlkp. 1990.
15. Woltmann Bernard (red.), *V Krajowa Konferencja Naukowa „Polonijna Kultura Fizyczna. Tradycja i współczesność”*, tom I – II, AWF – ZWWF, Gorzów Wlkp. 1990.
16. Szczerbiński Marek (red.), *Dzieje harcerstwa na obczyźnie w latach 1912 – 1992*, PTNKF – Sekcja Historii, Gorzów Wlkp. 1992.

17. Szymański Leonard (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, Studia i Monografie AWF we Wrocławiu, nr 37, Wrocław 1993.
18. Szymański Leonard, Schwarzer Zbigniew (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, tom II. Materiały konferencyjne AWF we Wrocławiu, Wrocław 1996.
19. Kunicki Bogdan J., Szyszka Kazimierz (red.), *Kultura fizyczna w promocji i doskonaleniu zdrowia*, Gorzów 1996.
20. Woltmann Bernard (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, tom III, PTNKF – Sekcja Historii, Gorzów Wlkp. 1998.
21. Szczerbiński Marek, Suchcitz Andrzej (red.), *General Kazimierz Glabisz (1893 – 1981), Służba wojskowa, działalność sportowa i publicystyczna w kraju i na obczyźnie*, Prace naukowe Rady Porozumiewawczej Badań nad Polonią, tom I, Gorzów Wlkp. 1999.
22. Stuła Aleksander (red.), *Nowoczesna piłka nożna — teoria i praktyka*, IWF., Gorzów Wlkp. 1999.

III. Prace zwarte

a) Rozprawy habilitacyjne

1. Kwilecka Maria, *Morfologiczne i motoryczne uwarunkowania powodzenia zawodowego przrędek*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 97, Poznań 1978.
2. Woltmann Bernard, *Polska kultura fizyczna na wschodnim pograniczu niemieckim 1919 – 193*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 125, Poznań 1980.
3. Iwanowski Wiktor, *Kształtowanie się fizjologicznych krzywizn kręgosłupa człowieka*, Studia i Monografie AWF we Wrocławiu, nr 3, Wrocław 1982.
4. Kunicki Bogdan J., *Spoleczne bariery rekreacji fizycznej. Z warsztatów badawczych AWF w Warszawie*, Warszawa 1984.
5. Agapow Lucjan, *Ekologiczne studium zgrupowań pijawek (Hirudinea) w wodach dorzecza Drawy*, Rozprawy AR w Szczecinie, nr 112, Szczecin 1988.
6. Jaskólski Artur, *Badania nad zależnością między wydajnością tlenową i beztlenową u osobników o zróżnicowanej aktywności ruchowej*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 292, Poznań 1991.
7. Botwina Ryszard, *Struktura świadomości klasowej w realnym socjalizmie*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 313, Poznań 1995.

8. Stuła Aleksander, *Nowe metody badawcze w systemie pedagogicznej kontroli treningu w piłce nożnej*, (maszynopis), Warszawa – Gorzów Wielkopolski 1996.
9. Nowak Leonard, *Wychowanie fizyczne i sport w państwowym szkolnictwie ogólnokształcącym w Polsce w latach 1918 – 1939*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 325, Poznań 1996.
10. Jaskólska Anna, *Przebieg zmian narastania siły i relaksacji u ludzi po wysiłkach o różnej charakterystyce*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 326, Poznań 1998.
11. Lipnicki Ludwik, *Kształtowanie się flor porostów na podłożach o cechach pionierskich*, Monographiae Botanicae, vol. 84, Pol. Tow. Bot., Łódź 1998.

b) Monografie

1. Woltmann Bernard, *Kultura fizyczna pod znakiem Rodła*, KTSK – OBN, Koszalin 1972.
2. Gaj Jerzy, *Zarys historii kultury fizycznej w Wolnym Mieście Gdańsku 1920 – 1939*, PWN, Poznań 1976.
3. Szczepański Henryk, *Zagospodarowanie turystyczne wybrzeża morskiego w województwie szczecińskim w latach 1945 – 1977*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 114, Poznań 1979.
4. Kunicki Bogdan J., *Środowisko twórcze miasta średniego*, PWN, Warszawa – Poznań 1980.
5. Kunicki Bogdan J., *Kultura gorzowska w latach 1975 – 1985*, Gorzów 1981.
6. Agapow Lucjan, *Warunki życia i występowanie pijawek (Hirudinea) w wodach Pojezierza Myśliborskiego*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 150, Poznań 1982.
7. Gaj Jerzy, Natanek Adam, Woltmann Bernard, Nowak Leonard, *Kultura fizyczna na ziemi gorzowskiej 1945 – 1979*, KAW, Poznań 1983.
8. Gaj Jerzy, *Wychowanie fizyczne i sport w Polsce Ludowej*, PWN, Warszawa – Poznań 1987.
9. Sroczyński Wojciech, *Aktywność kulturalna studentów uczelni wychowania fizycznego*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 255, Poznań 1988.
10. Woltmann Bernard (red.), *Z dziejów kultury fizycznej w organizacjach polonijnych. Z warsztatów badawczych AWF w Warszawie*, Warszawa 1989.

11. Woltmann Bernard (red.), *Światowe Sejmiki Działaczy Polonijnych PKOL 1969 – 1987*, UW w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1989.
12. Kołakowska-Kiełbasiewicz Mirosława, Kunicki Bogdan J., Sroczyński Wojciech, *Aktywność kulturalna młodzieży Gorzowa*, PWN, Warszawa – Poznań 1989.
13. Szczepański Henryk, Woltmann Bernard (red.), *Co dzień Polak narodowi służy*, UW w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1990.
14. Jurek Tomasz, Woltmann Bernard, *Kultura fizyczna w województwie zielonogórskim 1950 – 1989*, WFS, Zielona Góra 1990.
15. Nadolska-Ćwikła Irena, *Budowa stopy mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego w wieku 3 – 65 lat*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 266, Poznań 1990.
16. Gaj Jerzy, Hądzelek Kajetan, *Dzieje kultury fizycznej w Polsce w XIX i XX wieku. Koncepcje, uwarunkowania i efekty instytucjonalnej działalności*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 289, Poznań 1991.
17. Nowak Leonard, *Geneza i rozwój kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego w Polsce do 1939 r.*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 296, Poznań 1991.
18. *Studia i szkice z dziejów kultury fizycznej*, PTNKF – Sekcja Historii, Gorzów Wlkp. 1992.
19. Gaj Jerzy, Woltmann Bernard (red.), *Sport w województwie gorzowskim 1975 – 1990*, PTNKF – Sekcja Historii, Gorzów Wlkp. 1993.
20. Woltmann Bernard (red.), *Kultura fizyczna na ziemi koszalińskiej 1945 – 1990*, PTNKF – Sekcja Historii, Koszalin 1993.
21. Sroczyński Wojciech, Kołakowska-Kiełbasiewicz Mirosława, Puczyński Włodzimierz, *Studia dwuetapowe w zakresie wychowania fizycznego*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 307, Poznań 1993.
22. Szyszka Kazimierz, *Palenie tytoniu, picie alkoholu i stosowanie środków odurzających przez młodzież szkół średnich*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 311, Poznań 1993.
23. Woltmann Bernard (red.), *Lekkoatletyka w Polsce 1919 – 1994*, PTNKF – PZLA, Warszawa 1994.
24. Godlewski Piotr, *Sport zapasniczy w Polsce 1890 – 1939*, PZZ, Poznań 1994.
25. Kunicki Bogdan J., *Leksykon autycznego sportu*, PTNKF, Gorzów 1995 (A – B); 1996 (C – E, F – H, I – K, L – M, N – O); 1997 (P – Q); 1998 (R – S); 1999 (T – Z).

26. Szafkowski Zbigniew, *Podstawy rozwoju sportu na Pomorzu Szczecińskim po II wojnie światowej*, Myślibórz 1996; Tenże, *Rozwój sportów walki na Pomorzu Szczecińskim*, PTNKF, Gorzów 1995; Tenże, *Zespołowe gry sportowe na Pomorzu Szczecińskim w latach 1945 – 1996*; Tenże, *Lekkoatletyka na Pomorzu Szczecińskim 1945 – 1997*, PTNKF, Gorzów Wlkp. 1997; Tenże, *Czołowi sportowcy Pomorza Szczecińskiego*, PTNKF, Gorzów Wlkp. 1997; Tenże, *Pół wieku sportu na Pomorzu Szczecińskim*, PTNKF, Gorzów Wlkp. 1999.
27. Gaj Jerzy (red.), *Dzieje Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu 1919 – 1994*, Monografie AWF w Poznaniu, nr 312, Poznań 1996.
28. Kunicki Bogdan J., Woltmann Bernard (red.), *Z dziejów kultury fizycznej*, PTNKF – Sekcja Historii i Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów 1996.
29. Godlewski Piotr, *Olimpijskie turnieje zapaśnicze 1896 – 1996. Udział Polaków w zapaśniczych turniejach olimpijskich 1924 – 1996*, PKOL – PTNKF, Warszawa 1996.
30. Woltmann Bernard (red.), *75 lat Poznańskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej 1921 – 199*, PTNKF – POZPN, Poznań 1996.
31. Szafkowski Zbigniew, *Polonijne igrzyska sportowe (1934 – 1997)*, PTNKF — Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1997.
32. Woltmann Bernard, Gaj Jerzy, *Sport w Polsce 1919 – 1939*, PTNKF – Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1997.
33. Szafkowski Zbigniew, *25 lat KS AZS – AWF Gorzów Wlkp. (1972 – 1997)*, PTNKF – Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1997; Tenże, *45 lat KS „Admira” w Gorzowie Wlkp.*, Gorzów Wlkp. (1953 – 1998), PTNKF – Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1998; Tenże, *40 lat KS „Orlęta” Gorzów Wlkp. (1958 – 1998)*, PTNKF – Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1999.
34. Woltmann Bernard (red.), *Zarys historii sportu w Gorzowie Wlkp. 1945 – 1997*, PTNKF – Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1998.
35. Szafkowski Zbigniew, *Kariera sportowa Marii Gontowicz-Szałas*, PTNKF – Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1998.
36. Gaj Jerzy, *Sport w Lesznie 1902 – 1996*, Leszno 1998.
37. Szafkowski Zbigniew, *Biegi maratońskie*, PTNKF – GRO, Gorzów Wlkp. 1999.
38. Gaj Jerzy, Woltmann Bernard (red.), *Zarys historii sportu w Polsce 1867 – 1996*, PTNKF – Sekcja Historii, Gorzów Wlkp. 1999.

c) Podręczniki, skrypty

1. Kunicki Bogdan J., *Kultura fizyczna – ewolucja ideologii*, PTNKF – Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1986.
2. Nowak Leonard, *Renesansowe koncepcje wychowania fizycznego w Polsce*, PTNKF – Oddział w Gorzowie, Gorzów 1987.
3. Kaniowski Michał, *Charakterystyka obciążeń treningowych i wyników sportowych piłkarzy ręcznych w rocznym cyklu szkolenia*, PTNKF – Oddział w Gorzowie, Gorzów 1988.
4. Stuła Aleksander, *Testy i sprawdziany stosowane w szkoleniu piłkarzy nożnych*, Skrypty AWF w Poznaniu, nr 83, Poznań 1989.
5. Wójtowicz Adam, *Narciarstwo zjazdowe (technika, metodyka, nazewnictwo)*, PTNKF – Oddział w Gorzowie, Gorzów 1989.
6. Wójtowicz Adam, *Narciarstwo biegowe (technika i metodyka)*, PTNKF – Oddział w Gorzowie, Gorzów 1992.
7. Nowak Maria, *Gimnastyka*, Agencja Promo – Lider, Warszawa 1993.
8. Stuła Aleksander, *Atlas specjalistycznych ćwiczeń bramkarza piłki nożnej*, WOM, Gorzów Wlkp. 1994.
9. Stuła Aleksander, *Struktura obciążeń treningowych w rocznym cyklu szkolenia piłkarzy wysokokwalifikowanych*, PTNKF – Oddział w Gorzowie Wlkp., Gorzów Wlkp. 1994.
10. Nowak Maria, *Gimnastyka przy muzyce w szkole*, Promo – Lider, Warszawa 1995.
11. Starosta Włodzimierz, *Model wszechstronnej edukacji motorycznej polskiego dziecka w rodzinie*, Międzynarodowe Stowarzyszenie Motoryki Sportowej, Warszawa 1995.
12. Stronczyński Włodzimierz, Stuła Aleksander, *Gry i zabawy ruchowe w szkoleniu piłkarskim*, Skrypty AWF w Poznaniu, nr 100, Poznań 1995.
13. Gaj Jerzy, Hądzelek Kajetan, *Dzieje kultury fizycznej w Polsce*, Podręczniki AWF w Poznaniu, nr 45, Poznań 1997.

SUMMARY

Bernard Woltmann

**MAJOR TRENDS IN SCIENTIFIC RESEARCH CONDUCTED
BY GORZÓW CENTRE OF EDUCATION OF TEACHERS
OF PHYSICAL EDUCATION 1971 – 1999**

Gorzów Institute of Physical Education (est. in 1971 as a branch of Higher School of Physical Education in Poznan) conducts extensive research, also in humanities, (especially in the fields of history of physical education in Poland and the history of physical education in Polish centres abroad and in sociology of sports), biomedical sciences (anatomy, anthropology, sports medicine, physiology and biochemistry as well as in bio-rhythmics and chronobiology), sports motor activity (mainly coordination of movement), theory of selected sports disciplines (mainly football, canoeing and swimming).

The research conducted by Gorzów research team resulted in numerous publications including over 100 books (11 habilitation treatises and 45 other books, 13 handbooks and mimeographed lectures, 22 post-conference collections of papers and reports). The 28-year history of the Institute of Physical Education is illustrated by 11 publications, some of them of synthetic character.